

338. szám.
925-26.

Virágok Jiadatik:

D. Károlyi Ede

D. György V. János
professzor unak.

Debrecen, 1926. június hó 3-án

Elfogadom
1926. 4/18

D. Károlyi
c. f. dékán.

Fő dékán. Elfogadom.

1926. 4/18.

D. György V. János

Károlyi

Jogtudományi doktori értekezés.

Pénzünk stabilizálása és a Magyar Nemzeti
Bank létesítéséről szóló 1924: V.t.c. valamint a
pengő érték megállapításáról szóló 1925: XXXV.t.-c.

írta:

Dr. ifj. Papay József
jognyelvtan.

Székesen

1926.

Felhasznált forrásművek:

- H. Helfferich: Das Geld.
Bernhard Laum: Heiliges Geld.
H. Balás Károly: A pénz története.
Domány Gyula: Haborús valuta.
Beck Dénes: Az arany pénz jövője.
Engel : A pénz.
H. Kovács László: A közgazdaságtan elemei.
" " : Pénzügytan.

1924: V. t.-c.

1925: XXXV. t.-c.

A 2110

A világháború botzalmái után egész Európában különösen a legyőzött államokban, így hazánkban is óriási gazdasági krízis állott be. Ezen gazdasági krízisnek közvetett és közvetlen okai voltak; a háború alatti iparugrás, általános elszegényedés, belkellen emberek konjunktúrá-
-lis üzérkedése, a rengeteg termelési tényesöt megsemmisítő forradalom és idegen meg-
-szállás. —

Az állam a háborúvéstés, a forrada-
-lom és azért követő idegen megszállás ö-
-velkerteiben teljesen elszegényedett. Főet-
-segeit csak alig, vagy egyáltalán nem
-tudta teljesíteni. Közállapotainkról a
-tendenciózusan működő világsajtó bot-
-zalmas képeket közölt, emiatt államunk
-a legutóbbi idő'kig semmi kölcsönt nem
-kapott. Egyedül, elhagyatva állottunk. A

férfi, a magyar korona pedig gurult a lejton egyre letebb; oly kicsiny volt már értéke szulauasa egyre tartott.

Természetesen az ilyen állapotok, melyekben fértünk napról-napra értéktelenedett, lehetetlen gazdasági és megélhetési viszonyokat eredményeztek. Semmi sem volt biztos.

Az áldatlan állapotokat csak úgy lehetett megszüntetni, hogy meg kellett állítani folytonos értékcsökkenését a pénznek. Kellott, hogy a pénz, ha nem nagy értékű is, de legalább értékében állandó, stabil legyen, hogy megfele a maga szamitását polgar és üzletember. Értéktartó erőfeszitések árán sikerült is, sőt ma már kézen áll a törvény az 1925: XXXV-tör., mely behozza az új, érté-

kesebb pénz, a „Pengo” használatát.

És a folyamat szemünk előtt perget
le, így nem lehet érdektelen, ha erről,
és az egész bontás középpontjában álló
pénzről fogok beszélni értelezésemben.

*

*

*

A pénz
műve

Az asi szabadkereseti gazdasági rendszer alapja
a pénz. Általános értékmérő ez; ezzel történik
az áruk és termelvények megvásárlása. Min-
den gazdasági lehetőség közül ez a leghatal-
masabb. Aki valamilyen vállalkozásba
kerd, először is a költségvetést készíti el, hogy
számítását megtalálhassa. Az emberek
igyekeznek tehát maguknak minél többet
megszeresni, mert ez az eszköz, mely a
különböző fogyasztási cikkekhez, jószág- és jó-

-szagforrásokhoz, biztos megélhetéshez segíti őket. Minden ember, ha meg akar élni, meg kell szereznie a pénzt, mint egy olyan eszköz, mellyel ő is elcserelelheti a szükségletei kielégítését szolgáló eszközöket. „A pénz az állam által törvényesen elismert csere-eszköz.”

A mai gazdasági élet alapja tehát a pénz, mely szintugy mint a gazdasági élet maga, különféle fejlődési fokokon ment keresztül.

A pénz mint általános csereeszköz kifejlődése.

A kezdetleges ember a maga primitív szükségletei kielégítését előző javakat csatlaml talalta az őstermeszékben és okkupációval szerezte meg, és vette birtok-

ba azokat. Az okkupációnak történelmileg
kettős alakja van, a gyűjtő és szákmányo-
ló munka. Mindkettő azonban csak kes-
detleges fokon állhat fenn, hiszen alap-
feltétele a jogi élet fejletlen foka. Ma az
okkupáció csak kivételesen juthat jelen-
tőségre.

Rendszeretlenebb viszonyok csak hosszú
fejlődés után állottak be. Már békésebb
úton szerzi meg az ember a különféle jó-
szág- és jószágforrásokat, és ez a békésebb út
a cere.

Az ember természetéből kifolyólag re-
vesebbre becsüli a saját, mint a más jószág-
gát; hogy a másét megterezze, odaadja
a magáét, így áll elő a cere. Az már, hogy
tényleg miépen állott elő erőszakkal (Engel),
ajándékozásból (Pencet), vagy a törzsi tribu-

termékekből és a feleslegből (Simondi), ennek eldöntése már a jogbölcselet körébe vág és meghaladja a célmot. Amúgy azonban bizonyos, hogy a nemzeti érdekek után a cseres emberek első békés viszonya.

Mindenesetre voltak már akkor is szükségletek, melyek kielégítését nemigen tűrték és bérés útján kellett a szükségletek kielégítésére szolgáló jókat megszerzési; ez a bérés út volt a cseres. Bizonyos munka-megszámlást kell itt feltételezni. Az egyik ember, már különösebb rátermettségével fogva is, ezt a másik pedig amint a tárgyat tudta, jobban előállítani. Ezeket azután cseres úton szereztek meg egymástól. Tulajdonért tulajdont; ez az eredeti és természetes állapot. Az egyik nincs mit cserébe adnia, nincs mivel rendelkeznie, cserét nem köthet.

A szere aronban három nehézséggel jár.
1.) Először is az, hogy akinek az egyik jórág-
ra szüksége és egy másiktól feleslege volt,
talált-e olyan embert, linék az első jórág-
ból volt feleslege és a másodikra szüksé-
ge.

2.) A második nehézség a megegyezésben
volt.

3.) A harmadik a szere tényleg megtörtén-
tében volt.

A szere az idők folyamán az egy-
szerű, direkt cseréből két különböző
reztre tagolódott a fénynek, mint a szere
általános eszközeinek a közbeiktatása által.
Aki szerebe kíván lépni nem közvetlenül
szerez meg az általa kívánt jórágot, vagy
jórágforrást, hanem előbb a maga etelre-
veléi fényért, azt odaadja a kívánt jórágért.
A szerenek ezzel új neve lesz és ez az adavétel

Remben a régi természetes uerével est
mesterséges cserének hívják.

A pénz csereszköz.

Igen természetes, hogy ez a régi, kesdetteges
pénz nagyon különböző volt azért, hogy
mit ismert el ez - vagy az a törzs cseresz-
közül. A vad népeknél a pénzek ma is
különféle változatait találjuk. Kacglo,
vasdarab, gyöngyök, csebecsek, töltény
és baromfi stb., mind szolgálnak cser-
eszközü. A régi rómaiak is baromtot hasz-
náltak csereszközü, mely kifejezésre jut
a pénz latin elnevezésében is (pecunia
pecus). A legrégibb római emléken még
marhafo látható. Valószínű kisebb és
stálla is képesebb állatok szolgáltak e cél-
ra. (Ma is egyes népeknél v. l. Régi magyar
forrasok, Biblia, armai utleírások [juh] stb.)

Lassanként megjelenik az ércpénz.

A pénz használata következtében a cseré útján való jószág és jószágforrás-tervezés kettős alakot ölt; az egyik az eladás, a másik a kölcsön illetve bérbeadás. Az előzőnél tulajdonít ruháinkat, a másiknál csak a használatot. A pénz pötlő és pötlők, a hitel is kifejlődik lassanként.

A kölcsön és hitel.

Az eladás, kölcsön illetve bérbeadás is kereseti tevékenységgé válik azáltal, hogy az eladó és vevő illetve a bérbe, vagy kölcsönbe adó és a bérbe vagy kölcsönbevevő közé, olyan közvetítő "ékelődött", akinek saját önálló foglalkozása a közvetítés, ami más rendszerint a hitelüggyellett is kapcsolatban van. A hitelügylet a cseré azon fajtája, melynél a szolgáltatást a másik fél részéről jövő viszontszolgáltatás nem közvetlenül, hanem csak bizonyos

idő múlva követi.

A kölesön, mint ügylet (*contractus*) már a rómaiaknál is ismert volt. *Mutuum* volt a neve. É a római jogban *realis contractus*; melynél fogva valakinek pénz v. helyettesíthető dolgok oly kötelezettség mellett adatnak át, hogy ugyan-olyan dolgot ugyanazon mennyiség és minőségben tartozik visszaadni.

A hitel által valaki, ki biztos garancia alapokon áll, de ideiglenesen nincs pénzre hozzájuthat a szükséges tőkéhez és így idegen pénzzel jószágokat állíthat elő, sőt magának kello körültekintéssel hasznosíthat. A pénzt kiadó szintén jól jár, hiszen megkapja pénzt és az utána járó használati díjat. Általában normális viszonyok között isegítőképpen ott kell hogy álljon az államok és polgárok között

a hitel, mint a termelő gazdasági élet ki-
foghatatlan bázisa, kincseshaza.

Természetesen a hitelt az álla-
moknak szabályozniuk, rendezniük
kell. Intenzív munka, fejlődés, és a
termelés érdekében nélkülözhetetlenül
szükséges, hogy a gazdaságban állományok,
vállalatok lehetőleg előnyös feltételek
mellett jussanak hitelhez. Teljesen méltó-
tárolva az államok a hitel jelentőségét
többé-kevésbé rendezték is azt, sőt állami
intézeteket létesítettek, melyek hitel-
nyújtással foglalkoznak. A hitel így az
államok és magányosok életében, a mai
összetett gazdasági viszonyok követel-
ményeire igen gyors legjelentősebb
tényezővé fejlődött. —

A hitel hiánya és a kézzelfogható fontossága
háborúk és forradalmakban.

Hitel nélkül napjainkban igazán produktív gazdasági élet el sem képzelhető. Kiseink előtt játszódott le a magánéletben súlyos gazdasági változásokkal teli háború és forradalom. Mindenik szántalan termelési tényezőt és jószágforrást semmisített meg. Legalább is számunkra! Az üzemek egész háború alatt a hadviselés érdekeit és céljait szolgáló termelés előállításával foglalkoztak, tehát unproduktíven működtek négy hosszú éven át. Unproduktíven, mert elvonítottuk a háborút sával a négy éven át befektetett tőkét, munkát és ember-
vért egyaránt. Pérsünk lassan bár de fokozatosan romlott, és beállott minden baj legnagyobbika, drága lett a pérs használatát; a hitel igen nehezen hozzáférhetővé vált.

Ezen hitelforgás oka természetesen a háborúnyomában járó bizonytalan gazdasági életben keresendő. Péntét nem sűrűsen adta ki senkinek, hiszen egyrészt folyton kisebb lett értéke, másrészt a péntét kiadó a bizonytalan háborús állapotok között sehogy sem volt biztosítva a minden napra várható kellőmetlen meglepetések ellen. Ezen egészrégtelen hitelviszonyokra még hatással voltak a nyert és a veszített ütközetek is. Természetes az, hogy a nagy kockázat a kamat emelkedését vonja maga után. A magas kamat mellett még tárgyi biztosítékot is kívántak, ami az egész ügyletet nehezkessé és egyre hozzáférhetetlenebbé tette.

A magas kamat az árak emelkedését verette be, mert iparos és kereskedő "éhsígy" és nagyban, ha kamatát megakarták

találni, ezt a magas kamatot is a termelési költségek közé kellett számítani, ami viszont az illető termelő drágulását vonta maga után. Így képe általában vált drágulás a munkások megélhetési viszonyait tette nehezebbé, ami egyrészt szociális zavarokat, másrészt a munkabérek emelését, ezzel újabb drágulást jelentett.

A forradalmaknak ereket még fokozottabb mértékben látjuk, hiszen ilyenkor már maga a földműves, az állam ~~maga~~ is mozog.

Itálik és forradalmak alatt tehát a hitel lassan elhagyta a gazdasági élet piacáról. A fizetések, költségek, költségek, minnek következtében a pénz fontossága ilyenkor erősen kidomborodott.

rodik, mert ilyenkor ez az egyedül biztos, realis ügylet.

A pénz értékeinek stabilitása.

A pénz jelentősége napjainkban érte el tetőfokot, de már a háború előtt is foglalkoztatta az idevágó szakirodalmat. Nyílt kérdés volt, hogy milyen pénz hát az értékes?!; és tekintettel a már említett körülményekre, milyen alapokon kell állnia valamely állam pénz-rendszere stabilitásának. A háború előtt két elmélet volt, az egyik a kvalitatív a másik a kvantitatív elmélet.

A kvalitatív elmélet szerint a pénz értékét annak anyaga szabja meg. Különbőség van tehát az arany, ezüst és a papírpénz között. A kvalitatív elméletnél a pénz értékeivel nem az állam garanciája a fontos, hanem értékét belső értéke, az arany dönti el.

A metallistáknak a háború előtt és napjainkban nagy táboruk volt és van. A legtöbb pénzrendszer értékét a pénz képezte, melynek arany volt az anyaga és minden állam igyerezett jegybankja részére minél több aranyat-érmét megvásárolni.

A metallistákkal szemben állottak a kvantitativ tábor hívei. Ezek arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a pénz értéke független anyagától és a pénz jósa-
ga mindég a fizetési eszközök mennyiségétől függ. Mindaz pénz, amit az állam annak deklarálás ha kevés fizetési eszköz van forgalomban, akkor jó a pénz, vásárlási ereje pedig nagy, míg a pénz szaporodása, anyagától függetlenül, a vásárlóerő csökkenését okozza. Ez a sarkfétéle Knappe elméletének, melynek már a háború előtt

is sok volt a követője, ami részben érthető
 len is, hiszen csak a háború alatt fordult
 így a helyzet, hogy a belföldi forgalom-
 ban a papírpénz szerepelt és hivatalos ügy,
 ahogy be is tudta föltetni.

Az elméletekkel azonban óvatosan
 kell bánni. A múlt tapasztalatai is azt
 mutatják, hogy az elméletek átültetve a
 gyakorlati élet talajába nem maradnak
 meg eredeti alakjukban, hanem a körül-
 ményekhez képest deformálódnak. Így
 van ez a fenti két elméletnél is. Kétsé-
 gtelesen az, hogy a belső értékkel is bíró arany-
 és ezüstpénz, különösen füllöttebb viszo-
 nyok között, nagyobb népnyerésnek
 örvend mint a papírpénz, de egyedüli
 biztosítésként arra, hogy a pénz értékes és
 értékében stabil lesz, ez nem szerepelhet.

Belső értéke az arany árfolyama szerint ingadozik és hibája az aranypénznek. A nagyobbik hiba azonban éppen előnyéből, hatalmából és vásárló erejéből folyik, ugyanis tartozkodási helyét, mozgásának határait megállapítani nem lehet. Helfferich nem vitatja el, hogy az arany mennyiségének is lehet befolyása a pénzérték és a kamatlábra. A helyes középúton jár azok között, kik semmi szerepet nem tulajdonítanak a gazdasági élet hullámzásaiban az aranynek és azok között, kik azt primárius agensnek tartják.

A kvantitatív elmélet is részben helyes, csak az, hogy a pénz mennyisége a forgalomban a vásárló erő és értéke arány-

gától függetlenül hatással van, de a hatás
erősségével semmi esetre sem olyan kor-
látlan, mint a papírpénsszel. Kétségtelen
az is, hogy az állam garanciája sokat jelent
azonban mint a tapasztalat is mu-
tatja háborúk és forradalmak a rendes-
től igen eltérő állapotokat eredményez-
hetnek, az igazán jó pénz mégis az, a-
mely a rázkódások között is özbira-
lannak örvend ser tényleg csarás
arany pénz lehet. -

A pénz értékes követelményei.

A jó pénznek az elnevezéstől függet-
lenül különféle tulajdonságokkal kell
bírnia, hogy gazdasági rendeltetésének
megfelelően tudjon teljesíteni.

Fő követelmények:

1) Az érték; azaz kell, hogy értékkel bírjon.

2.) Értékének általános elismerése; nem elég, ha értékes, kell hogy értékessége általánosan elismert legyen.

3.) Értékének egyenlősége; az egyforma név-értékű darabok egyforma értékkel bírjanak.

4.) Az érték állandósága; az értékesség ne időleges, de legalább viszonylag állandó legyen.

Ezen főkövetelményeken kívül vannak még a pénznek mellék követelményei is. Ezek: örzthatóság, forgalmi képesség, könnyű felismerhetőség, különlegesség, átalakíthatóság, é viszonylagos értékesség.

Reflektálva az eddig elmondottakra, le kell szegemeni, hogy dacára az elmondott dolgoknak a valuta jószágát nem tisztán az dönti el, hogy mennyi aranya van egy országban,

három más követelményei vannak a jó pénznek. Ha csak az arany mennyiség volna a döntő egyedül az országok valutájának a megítélésénél, akkor Oroszország lett volna a legneresebb helyzetben az államok közül, mert tud valévő, hogy az orosz állami bank rendelkezett a legnagyobb aranykészlettel. Mégis volna mindezeket szamba vetve azt mondani, hogy a legjobb volt az orosz valuta; hiszen Oroszország volt a leghetetlenebb pénzügyi helyzetben a háború előtt.

Normális viszonyok esetén a külföldi váltók árfolyamára és a valuta stabilitására a következő körülmények vannak lényeges, és internacionális szempontból döntő befolyással.

- 1.) A külkereskedelem alakulása.
- 2.) A fizetési mérleg.
- 3.) Az aranymozgalom.
- 4.) A külföldi kölesrők.
- 5.) Értékpapírmozgalom és arbitrage.
- 6.) Kivándorlók küldeményei.
- 7.) Az ár alakulása.

Iha jó pént, stabil valutát akarunk létesíteni, tekintettel kell lenni a felsorolt körülményekre is még sok másra. Mint a mozaik, úgy létesül sok-sok mellékkörülményből az állandó, értékes valuta, következtetés le kell szegernem, hogy az említett elméletet kissé egyszerűsítve oldja meg a legnehezebb, de egyúttal legfontosabb feladatok egyikét.

A világháború és az azt követő idők pénzügye.

A háború alatt már megkezdődött gazdasági bomlás a háború után érte el tetőfokát. Már 1914-től a háború kezdetétől hátréva vesi kezdetét a folyamatos áremelkedés és a pénz értékének csökkenése. És mint már említettem a háború után érte el tetőfokát a leggyötrött államokban, sőt sőtben a győzteseknél is. A rengeteg befektetés, kispolgárok összekuporgatott lőkeje, mivel hadikölcsönt jegyeztek, mind odaveszett. A leggyötrött államok felett, kiket a háború még nem teljesen tett tönkre, ott lebegett a csomokos kardja éppen a győztes harácsa, a jóvátétel.

Államukat teljesen tönkre

- tette a tryanoni megcsönkítés, mely a teljes gazdasági egésznek csak egy részét hagyta meg nekünk; még a megmaradt részre óriási terheket rakva. Az idegen megszállás elrabolta még erről a megmaradt, kis területről is a megmozgatható államot, sőt részben magántulajdonban lévő jöszágokat.

A péns már a háború [#] alatt kezdett romlani. Természetes volt ez. A háborúkat rendszerint szokta követni bizonyos fokú pesszimités. Ez különösképpen a méreteiben óriási világháborúnál egészen érthető volt, hiszen a Balkánháború is pazarokat csinált a péns ügyek terén Európánként, pedig ott közvetlenül nem volt érintve a legtöbb állam. Háború alatt a világszerte történő fizetések arányban történnék, ezért az államok így e-

És az arany és érmét pénzt a forgalomból
kivonni, hogy azt részben tartaléknak hagyja,
márrészt hogy azal külföldi fizetéseit tel-
jesítse. Látja-e ezt az egyes emberek és az arany-
pénzzel üreskedni kezdnek; így módon a
fémpénz árát emelkedni kezd, s szerepelni, a nagy
kereslet követeléseben elhagyva névértékét
csökkenti a papírpénz iránti bízalmat, és
annál erősebben növeli a drágaságot.

Minden fizetség készpénzben történik, ami
viszont mivel pénzpótlók nem igen szere-
pelnek s mivel általános drágulás észlelhe-
tő, s mivel a bankjegyforgalom igen
megnövekedett, egyre több banko nyo-
masát teszi szükségessé. Így vette kezdetét
az infláció már a háború alatt. És a háború
végén és után érte el tetőfokát. Telletlen em-
berrel üreskedni kezdnek a valutával és

mindenből hasznót aratva harácsolni
lelkiismeretlennül rontották pénzünket.
Merem állítani, hogy ezek voltak a világ
háború hiénái, kik követték a háborút és
rögtön annak mielőtt a után megjelene-
tek a letarolt országokban. Megjelenésük
a pusztulás közelségét jelentette mindenütt.

Németországot tönkretette a
nagyobb arányú infláció. A statisztici-
kusok, kik számba fogják kedve a német
pénzügyek drámai összeomlását, li-
mutathatják, hogy a gyors lepergesés
és kiszámíthatatlan arányú infláció
mindenki számára lehetetlenné tette
az ellene való védekezést. Tönkre ment
mindenki. Nemcsak az, aki vagyoni helyze-
- tével

fogva kötve volt a papírmárkához, hanem
az is, aki azt hitte, hogy vagyonát megmen-
heti ha alkalmaskodik a dollár áruvá-
rsaihoz. De ki tudja, hol áll meg a марка
és ki menekülhet meg a másik végétől a
vagyon- vagyონa halmozástól, amikor
meg a jelentékeny iparvállalatok és közép-
intézetek is ártartották a leghelyesebbnek
a nagy fejvertettség közepette, ha szaka-
datlanul papírból aranyat igyekeznek
csinálni. A vállalatok óriási hitelek-
ket igénybe és serébe a patronizáló
intézetek hatalmas részvénypaketteket
kaptak. Mindretten nagyserű ütle-
tet vélték csinálni. Az egészég telén álla-
potok azonban elviselhetetlenné vál-
tak,

így a birodalom 1925-ben aranyra rögzítette valutáját. A megkezdett beruhásokat azonban megspóntetni nem lehetett és az arúkeresletet nem lehetett realizálni, emélfogva a vállalatok, melyek oly szívesen vették igénybe a papírhitelt, kénytelenek voltak a súlyos terhek arany-
máshatitelt igénybevenni. A patronizáló intézetek ugyanígy jártak, mert egyrészt óriási erőfeszítésbe került a vissza-
özlő részvényeket árfolyamon tartani, másrészt egyre újabb és újabb pénzügyi kellekkel vállalatainak..

Az inflációt még ma is nyugati államok ország. is már látványlag elnyö. Legnagyobb hibája, hogy elv sorban

töltre teni a polgárokat, ami nem lehet
cél, másrészt az államra magára sem
előnyös, mert hiába mondta és mondja
már ma is ábrándos bellü laikusok szerint
a végző igazság maradt az hogy papirból
aranyat nem lehet csinálni. Olyan ez
mint egy súlyos pénzügyi teher, mit nem
addig firtünk ki, míg az infláció tart
haszem ha már megismert az. Az pedig
hogy egy nem már meg kell tennie más
a polgárok véges szántani tehetőségének
is nyilvánvaló. A példa Németország és
az ottani káros tünetek.

Míg Németországban így folytatók a
pénzügyek, addig nálunk ez a nagyarányú
illetve legalább is ilyen fokú infláció nem
következett be. Tudósaink és pénzügyi politikusaink

forrás belátása megakadályozta azt. Voltak ugyan
rik az inflációt és annak helyességét vitatták, de
és nem lehetett komoly törekvés, hiszen az in-
dító motívum többször a kormány támas-
dása volt. A pénzügyi felelősségért ami a nem-
pénz és polgárok helyzetét annyira törekvettel
volt, nálunk tehát nem következett be. Ha
a nemzet s. bankok nem viselkednek úgy, ahogy
felelőségük teljes tudatában viselkedtek, az
infláció utóhatásai beláthatatlan károkat
eredményeztek volna. Hisz a papírból nem
lesz arany és később kell megfizetni a bankjelen-
abszurdusan nagyarányú működését.

Vezető pénzügyi embereink est
bőlesem be is láttak és már a forradalom óta
lévén politikusaink és pénzügyi ma-
embereink az utalat és utókat, míg a

jó, a stabil valutához vezetnek. Minden irányban történtek próbálkozások. Itt külön ki kell emelnem Hegedűs Lóránd volt pénzügy-ministerünk személyes vezetői szerepét pénzügyi politikájában. Tény az, hogy minisztersége alatt különféle körökkel, melyek között nem kis szerepet játszott a vagyongátlóság mellett meggyőző erejű, sikerült pénzügyi arányok értékek harmonizálására emelnie. Ámde a hirtelen pénzemelkedés az úgy nevezett olcsósági hullámot eredményezte ami sok egyébként jól megalapozott existenciát törekmeneteket eredményezett. A nagyarányú pénzszűrés, a kereslet-és kínálat törvénye szerint a Hitel hihetetlen arányos drágulását vonta maga után. Hegedűs nem érte el célját, meg kellett bukni és

minis tersege leserü utoise repen megma-
radt és kifejlődött a „Korsteus” intézménye.

Az utána jövők homas kísérlete-
zés után belátták, hogy a pénzügyi talpra-
állítás belső erőkből szinte lehetetlen, más-
részt előttük állott a monvó német példa.

Az utódállamok külföldi kölcsönökkel rögzítették valutájukat többé kevésbé stabilán.

Például előttünk volt és így a nemünk a
külföld felé fordult. Államférfiaink
külföldi tőket igyekeztek belvonni küllött
pénzügyeink helyreállítására. Ez dacára
monvóink asarkodásának sikerült
is, és enidőtől veri vesdetet pénzügyi talpra-
állításunk lassú és még sokáig tartó folyamata.

*
* *

A Magyar Nemzeti Bank (1924: V. t. c.)

Az állapotok javulásával, mintán péntek
megszünt éreufekvő" olog volt egy új
pénz létesítése, mely törzsalomnak ör-
vendjen, egyben egy új állami pénzügyi
létesítése, mely képes legyen feladata magy-
latára emelkedni és mely a majd később
létesítendő új pénzt is kibocsátja.

Az Ország-Magyar Bank a vál-
tozott viszonyok folytán, mint állami bank
már nem működött. Az új bank egy ki-
bocsátására és a kapcsolatos feladatokra
a később létesített Állami Pénzügyi Intézet sem
látott alkalomnak. Törvényhozásiunk
1924. ben létesíti tehát a Magyar Nemzeti
Bankot 1943. é. december 31. éig reáruhás-
ván

a bankjegyek kibocsátásának kizárólagos jogát. A Bank üzleti működése kerdetét a pénzügy miniszter hirdetményével való közértesítéstől teszi függővé a törvény. Mivel az 1921. XIV. t.-c. alapján létesített m. kir. állami jegyin-
teret megváltk és a pénzügy miniszter a jegyin-
teret felszámolásának végrehajtása iránt megállapodásokat létesíthet.

A hatályban lévő törvények és rendelkezések, ha a jelen törvény másképp nem intézkedik, melyek az Osztrák-magyar banknak, a m. kir. állami jegyin-
teretnek vagy a devizaközpontnak valamely jogositványt, előző hatáskört biztosítanak, megfelelően a Bankra átkel-
mazandók.

A Bank amint átveszi a m. kir. állam

jegyintéret egén ~~for~~ államjegyforgalmát
és giroszámlatartóit, viszont az állam-
nál a Bank irányában adósságát fog-
ják alrottni:

a) a törvény felhatalmazása alapján az
állam által a m. kir. ^{állami} jegyintéretnél állam-
jegyerben felvett előlegek és eset ki nem egyen-
lített kamatai,

b) az Osztrák-magyar Banknak az állam-
és a m. kir. ^{állami} jegyintéret által beváltott jegyei,

c) az Osztrák-magyar Bankfelszámolási
tömegéből visszaváltott állami pénztárje-
gyek,

d) a m. kir. postatakarékpénztár által kibor-
sátott és a m. kir. ^{állami} jegyintéret által beváltott
jegyek,

e) az a kiány mely egy részről a m. kir. állami
jegyintéretnek a Bank által átvetett egész ál-
lamjegyforgalma, ^{és giroszámlái} más részről a m. kir. állami

jegyintésetnek az új Bank által átvett aktívumai között metálán mutatkozni fog. —

A pénzügy miniszter hatalmaztatás
fel hogy egy részben adósságról az állam-
kincstár nevében adólevelet adjon és az
adósságlamatoztatása és törlesztése népe-
s a Bankkal kiegyezzen, más részt az Ostrák-
magyar bank felvásárlási tömegéből az
állam által megvette és a m. kir. állami
jegyintéset használatában lévő épületek
üzleti felmeréseket, a jegyintéset által be-
vezetett ingóságokat a Banknak legfeljebb
bevételéből aron eladja v. bérbeadja.

A Devizaközpont a Bank üzleti mű-
ködésével megismerik és temni valóit átveszi
a Bank. Az állam az Ostrák-magyar bank

felvételre tömegéből rájuto részt, valamint a devizaröspontnál tartozásai fizetése után fennmaradó külföldi fizetési erőket és az állam külföldi fizetési erőket betétre helyezi a Banknál. Ezen betétről adóssága törlesztéséig az államnak a Bankkal egyetértően rendelkezhetik.

A pénzügyminiszter az összes arany és deviza műveletet végrehajtásával, mint az állam szolgálatára történő a Bank birtokja alá. —

A Bank saját jegyeinek kibocsátásáig az 1921. XIV. t. c. alapján kibocsátott államjeggyel azonos kiállítású államjegy kiadására jogosult. Az elődigi törvényes rendelkezések ha jelen törvény másképp nem intézkedik az így kibocsátott államjegyekre is alkalmazást nyertnek. A pénzügyminiszter

a min. kir. állami jegyintézet iratait és teendőit, ha jelen törvény nem rendelkezik erről, rendelettel ruházva a Bankra.

A Bank által kibocsátott bankjegy, részvény vagy kölcsön és annak részvényeinek hűsítése, változtatása fedti a pénzhamisítás tényállását. Egyéb visszaélések is büntetendők a Bank főtanácsának indítványára.

A Bank-társaság aláhíró közgyűlése a pénzügyminiszter hívja össze. A meghívó a gyűlés előtt legalább nyolc nappal a „Budapesti Közlönyben” közzétendő és magában kell foglalja a tárgysorozatot a naptári fogót és annak kiértékelését, mint a pénzügyminiszter állapítja meg.

Határozati része a közgyűlésnek

azon az alapnabályokban megállapított
30.000.000 arany korona alaptőkenek legalább
egy harmada, azaz legalább 100.000 db.
részvény képviselve van.

Az alábbi közgyűlési megvalósít-
ja elnök, emelje javaslatára pedig egy
jegyzőkönyvvezetőt, két jegyzőkönyvhit-
esítőt és két szavazatvedőt választ. Majd
igazolni kell a teljes alaptőke tényleges
jegyzettségét, továbbá a pénzügyminiszter
által aláírt nyilatkozat bemutatásával
igazolandó, hogy minden részvény név-
telének 50%-a tényleg be van fizetve.

Az alábbi közgyűlésről felvett
jegyzőkönyvet elnök, jegyzőkönyvvezető
a két jegyzőkönyvhitelítő írája alá.

Magyar Nemzeti Bank szervezetési igazgatója:

A Bank igazgatói szervei a következők:
Közgyűlés, főtanács, ügykezelő és a számvizsgálók.

Közgyűlés:

és képviseli a részvényesek összességét; összeül rendszerint közgyűlés tartására legelőbb minden év április végéig, rendkívüli ülésekre ahánykor a szükség kívánja. A rendkívüli gyűlés harminc napon belül hívandó össze az ömlesztett javaslat legalább egy negyedét bíró részvényesek írásbeli kérésére.

A közgyűlésen megjelenni minden részvényes jogosítva van és a közgyűlést megelőző év július havában 25 részvény birtokát a Banknál való letétel után igazolja.

Hívandó a közgyűlésről

1000 alatt áll v. ari ellen ~~q~~ 1000000 hivatali tény-
szeregyeség van folyamatosan, valamint
arit tüntetői célelletl hivatalverési vagy
politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésé-
re itéltes.

A Rózsavölgyi önkormányzat a főtanács-
nagynak hirdetményt tették ki. Rendszer
évi ülésekre 45 nappal, rendkívüli ülésekre
21 nappal az ülésszak kezdése előtt kell a
hirdetményt közzétenni. A tagok pedig
máskorral bírnak minden 25 részvény-
estén.

Minden tag, jogi személy stb. meg-
hatalmazott útján képviseltethetik
magukat, de a meghatalmazás 8 nappal
a Rózsavölgyi előtt be kell mutatni.

A Rózsavölgyi elnöke a Bank elnöke, az adósz-

tatára estei valamelyik alelnöke. Az elnök
navarategyenlőség estei navar és navara-
ta döntő.

A közgyűlés határozatára, ha azon 100
tag területe nélkül a képviselt véleményes
námára megjelenik. Határozatára telen-
ség estei 8 napra új közgyűlés hívható öme.

A közgyűlési tárgyai:

- a) a főtanácsnak a múlt évi üzletéről szóló
jelentése,
- b) a városrámadás jóváhagyása és felmentés
adása a főtanácsnak a NAVVISSGÁLÓI jelenté-
se alapján,
- c) határozat a mérlegverő felesleg hova-
fordítása iránt és az osztalék megállapítása,
- d) főtanácsosok, NAVVISSGÁLÓK és póttagok
választása,
- e) alap szabály módosítás, vagy az alaptöré
kezelése vagy leállítása,

1) határozzák meg a szabadság és a
meghosszabbítás a régi törvények
intézkedéseirelem a jogszabadság le-
járta után a bányászati szabadság né-
velési folytatása, vagy feloszlata a tárgyak,
2) a főtanács által előterjesztett vagy a ren-
vényesek által szabályozó beadott indit-
ványok feletti határozzák meg.

A főtanács.

Tagjait mint láttuk a törvényi választja
általános többi réggel. A főtanács az el-
nökből, 13 tag és 4 pótagból.

Az elnököt a pénzügyminiszter előterjesztésére
az államfő nevezi ki működésének tartama-
tát. Az elnök a főtanács önkéntesülési vála-
mint az ülést vezető és ülésen elnököl.
A bányászati és ügyvitel feletti államok

felügyeletét garorolja, amennyiben a fő-
tanács specialisan nem intézkedik

A főtanács orol működése öt évig
tart, de a részletei újra választható. Az a
főtanács or, ari megválaszthatóságának elő-
feltételeit elvettette, élépettnek tekintendő
é helyére pótválasztással más főtanács or lép
de az is, választható csak addig, amíg az orrolja
jogát, ameddig elődje funkciója tartott
volna. A főtanács orol díjtalanul töltéses
eljárni, de hivatalos kiadásait megterí-
tendő.

A főtanács határozatait a jelen
levő általános többségenél havasata alap-
ján hozza. Havasategyenlőség esetén elnö-
k havasata dönt. Határozatlépe, ha ide
jében összehívatták és elnökel együtt bega-

lább 8 tag jelen van.

A főtanács hatásköre.

A főtanács a Bank törvényes képviselője. Felügyeli a Bank vagyonát és ügyleteit. Elég hatáskörrel az egyes üzletágra fordítandó pénzeszközöket, és az általános alapelveket. Továbbá mint mérleg és utasításokat bocsát ki és megállapítja a kölcsönös üzletre az egyetemes kamatlábat.

A vesérigargalót, igargalókat a vesér "tanács" elöl a főtanács nevével és határral nyugdíjára, az uk tárgyában.

Érvel nemben köteles a főtanács a Bank ügyeiről a közgyűlésnek jelentést tenni.

Üzletvesér meg.

Az egyes üzletágak fővezetése a vesérigargalót illeti meg. Részt vesz a főtanács tanács-

véleményező jogkörrel és ott javaslatokat te-
het. Eleintést ter a főtanácsnadr az ügyes
állásáról, a javaslatait idejében az el-
nök tudomására hozza.

Aradályoztatása esetén a rangban
legidősebb ~~vezér~~ igazgató helyettesíti.

A tulajdonképeni üzletvezető és áll
a vezér igazgató mint elnökö igazgató és
legalább három, fezfelebb öt igazgatóból. Az üzlet
vezetőség teendői ügyesoportokra oszlanak, melyes
élen az egyes igazgatók állnak.

Üléseit a stükreghes lépert tartja és
ezen ülésen, melyet az elnök vagy, vezér-
igazgató hív össze az elnök, vagy aradályoz-
tatása esetén a vezér igazgató elnököl. Határw-
zat léper, ha elnök és legalább három igaz-
gató jelen van. Határozatait a jelenlevők

általános szótöbbségével hova; havasat-
egyeüléségy esetében elnök havasata dönt. Kéi
havonta legalább egy szer tartandó.

Flatásköre a fótanác határozatai-
na végrehajtása, valamint a fótanác
irányítása és ellenőrzése mellett teljes ügy-
vezetés. —

Hauvissgálók:

a röggylei által választotnak; hauviss-
gálók ötén. Hauvissgálók a Bank évi mér-
legét és arról a röggylei rendszer évi ülésén
jelentést tesznek. Üsletvesetrégtől fótanác-
tól minden mürseges felvilágosítást követ-
telhetnek a Bank könyveit megtekin-
tetik.

*

*

*

A törvény így módon a megváltozott viszonyoknak megfelelő intézkedést létesített. A horvát kárvária már végét járta és pénzünet allandoan egy értesen jegyzett a maradás elegendő meueteli stb. követlétében. Bükentelemül is felvetődött az új, az értes aranypénz bevezetése már nem egészen új kérdés. Törvényhozásunk meg is oldja a kérdést és az 1925. évben meghozza az új magyar pénzről szóló törvényt.

A pengő. (" (1925: XXXV. t.-c.)

A törvény a koronaérték helyébe a ~~törvény~~ új aranyértékű pénzt vezet forgalomba és ennek neve: a pengő. Ez mint egység 100 fillérre oszlik. Az értékpénzt alkotó aranyérték 900 ezredrés aranyat és 100 ezredrés rést tartalmaz.

-talmiaró ötvöetből készülnék. Arany pénzűt
hín-pengő és tíz-pengő címűk veretnek.
10 pengő külalakja: ezü címűk kép lap-
ján nagy arannyágnak címert tartó an-
gyalorral és Magyar királyság" köríráttal
ellátott címere és a vereténiszáma, hát-
lapján pedig virágképítéssel körülvett, 20
Pengő" illetőleg, 10 Pengő" és lejtélrei lett.

Karimájuk sima, díszített széllel.
A hín-pengő című átmerője 20 milliméter
a tíz-pengő arany átmerője 18 milliméter
lett.

Az érmék leírítási címe az eljárást
és annak pontoságát megjelöli illető hang-
súlyosra a törvény. A kopás útján cserélhető
előreut érmék bevonandós olvasztás és újra-
verés céljából.

Erőstből egy pengőöt vernek, nem
nemis fémből pedig 50, 20, 10, 2 és 1 filléresre.
A lárja ugyanolyan mint az aranypenze, de
a címert kettő argyalós helyről.

Meghatározza a törvény a fizetés
annál feltételeit, valamint, hogy az egyes
darabokkal mily értékű fizetés teljesíthető, azaz
mennyit köteles valaki az egyes darabokból
fizetési lépéssel elfogadni.

A kötelező pengőértékben való számi-
tás 1927 évi január 1.-én lép életbe. Intézkedik
még a törvény a pengőértéknek a jogviszonyok
ra való alkalmazásáról és tartalmára egyes
és átmeneti intézkedéseket, melyek azonban
már speciális jellegűek.

*

*

*

A mélysegből hová saját gyarlósá-
gunk, de még inkább ellenségeink bossú-
sága tarított a orrágunkat, szerencsén
sikerült kijutnunk. A lény szerűség és mellü-
lözés, kiemeltet népünnret a fesselés és
tűnyaság rajzából. bosságnerte folyis arépit
munka lassan bár, de folytatnau. Pérsim
ma már értelés en stabil. Tagadhatatlan
hogy vannak es jóideig, lemel is még bajot
(a drágaság, magas adó stb.), de mi es már ar
elunult évek szenvedésteli mellülözéseivel
lépést?

Tryanov orrágában, hol a mi megson-
litásunk történt, most állitják fel a devira-
központot. És a büszke győből még nem tudja
mit jelent es, de mi, is megjártuk a küsdellu
szenvedések útját, még emelünk rá. És a

romlási keszdetének előfutárja; gát amelyen
azonban legtöbb nő állott az ár.

Be fogja látni, hogy a judicium
nélküli val gyűlölet nem veretheti tovább
Európa népeit és azt hogy bármilyen gazdag is
egy országnak, normális viszonyok között mégis rá-
van utalva a többi államokra a legkisebbre
is, mint a legnagyobbra. Beker együttmű-
ködés volna most műséges Európa népei között
az építési munkájában, hiszen mindenütt van
építési való, de ezen együttműködés nélkül
állja az igazságtalan bére és a nyomában járó
gyűlölet. A nevelés, méltányosabbá, megér-
tőbbé teszi az emberemet, azán nevelés, azán
egyesek. Talán a ma és tegnap még oly bűnbe
gyűző holnap, mirot már esetleg a pénzügy
romlási utain halad, be fogja látni mit

ma még nem enged dőlyfőrége látása s ha
majd őt eseret belátja, ha nem is teljesén,
arról fog majd teljesen befelé roddni magyan-
orvág púrvügyi ei gardasági talpra állása.

- vége -